

Educația interculturală

Sorin Cristea. Fundamentele pedagogiei.

Iași: Polirom, 2010. pp. 246-248.

Reprezintă un *răspuns pedagogic* elaborat în funcție de o nouă realitate socială, extrem de complexă, reflectată și la nivelul *teoriei pedagogice*. Poate fi definită drept conținut specific în termenii “noilor educații”, ca principiu de politică a educației, ca trăsătură generală a educației postmoderne.

1) În calitate de conținut specific, *educația interculturală* poate fi integrată în “noile educații”. Spațiul său de acțiune este identificat, încă din anii 1980, în cadrul *educației internaționale*, alături de **educația**: *pentru drepturile omului, pentru democrație și civism, pentru pace și dezarmare, pentru toleranță, pentru dezvoltare; pentru mediu* (Dasen, Perregaux, Rey, 1999, pp. 146-147, s.n).

a) În *sens restrâns*, *educația interculturală* urmărește “tratarea pedagogică a unei realități eterogene confundată inițial cu școlarizarea copiilor migranți”. *Eterogenitatea* devine *norma* care implică recunoașterea, în cadrul aceleiași societăți, a mai multor *culturi*: regionale, profesionale, a generațiilor, a claselor sociale, a grupurilor și comunităților etc. Educația *interculturală* apare ca “educație a dezvoltării” sau ca “educație a solidarității internaționale” (vezi Pastiaux, op. cit., pp. 104-105).

b) În *sens larg*, *educația interculturală* reflectă pedagogic complexitatea raporturilor, proprii societății postmoderne, între tendința *promovării globalizării* și cea a *respectării comunităților teritoriale și locale*. Fenomenele de anvergură afirmate la granița dintre secolele XX și XXI (mobilitatea profesională, expansiunea democrației, extinderea informatizării, construcția spațiului politic european etc.) au determinat o nouă viziune asupra *interculturalității*, interpretată ca *un mod general* de abordare a realității sociale și educative, “de analiză și de înțelegere a problemelor legate de *alteritate* și de *diversitate culturală*” (*dictionnaire encyclopédique de l'éducation et de la formation, 1998, p. 583*).

În concluzie, *educația interculturală* “se adresează tuturor elevilor autohtoni sau emigranți, căutând să-i responsabilizeze la respectarea diversității, toleranță, solidaritate” (Dasen, Perregaux, Rey, op. cit., pp. 38-39). În plan *metodologic*, se deosebește de educația *multiculturală* sau *pluriculturală*, care descrie static fenomenul diversității culturale, îndeosebi prin *juxtapunerea* culturilor. *Educația interculturală* se bazează pe *analiza interacțiunii* culturilor, în diverse contexte sociale.

2) *Ca principiu de politică a educației*, educația *interculturală* propune un nou cadru *normativ* care reorientează activitatea pedagogică “de la *etnocentrism* la *alteritate*”, de la *monodisciplinaritate* spre *inter- și transdisciplinaritate*.

a) Reorientarea, de la *etnocentrism* la *alteritate*, oferă proiectării *curriculare* noi resurse de dezvoltare continuă. *Etnocentrismul* încearcă să elimine tendințe negative (de depreciere a altui individ sau grup, a altei comunități sociale și culturale) și să valorifice resursele pozitive care asigură *identificarea* (prin securizarea adeziunii la grup, comunitate etc.). La nivel școlar, intervine un model pedagogic bazat pe întâlniri *interculturale* (mediate de profesor), favorizând “o conștientizare a structurilor propriului sistem care nu se poate realiza decât prin frecventarea celor care nu fac parte din același sistem” (ibidem, pp. 115-119).

Corelarea celor două obiective – *identitatea personalității/produs al etnocentrismului și comunicare pedagogică interculturală/produs al alterității* – constituie o misiune pedagogică extrem de dificilă. Realizarea sa depinde de capacitatea mediului școlar, în general, a profesorului în special, de construire a structurilor socioculturale ale învățării, ca resursă de dezvoltare psihică durabilă (Vîgotski, 1971, 1972).

În consecință, activitățile didactice proiectate vor angaja logica abordării *interculturale* nu doar la nivelul unei discipline anume – “care prezintă riscul stereotipiei și stagnării culturale” –, ci printr-o “pedagogie diferențiată în care se ține cont de cunoștințele anterioare și de particularitățile fiecărui elev” (Dasen, Perregaux, Rey, op. cit., pp. 121-122).

b) Reorientarea activităților pedagogice, de la *monodisciplinaritate* spre *inter- și transdisciplinaritate*, exprimă o cerință fundamentală a proiectării *curriculare* pe care abordare *interculturală* a educației o susține în mod obiectiv. Paradigma *monodisciplinară*, considerată “egocentristă și liniară”, este înlocuită de cea *interdisciplinară*, bazată pe interacțiunea a două modele culturale complementare la nivel de cunoaștere științifică și de acțiune socială. În perspectiva afirmării societății informaționale, se va extinde paradigma *transdisciplinarității*, dezvoltată ca atitudine și manieră de abordare *interculturală* a tuturor materiilor școlare și universitare (nu numai a celor care oferă deschideri imediate: istoria, geografia, filozofia, științele socioumane, limbile străine etc.).

Proiectarea curriculară bazată pe resursele *interculturale* are ca *obiectiv* general realizarea unei *învățări globale* care implică “transmiterea unei viziuni *globale* asupra lumii și educarea

capacității de a judeca și acționa personal într-o perspectivă *globală*, la toate nivelurile formării (ibidem, p. 161). *Structura sa*, deschisă spre toate treptele, materiile și *formele* de instruire, este *bidimensională*, valorificând atât *conținuturile organizate* ale educației *interculturale*, cât și *experiența* de viață a elevilor și a comunităților ”

- 3) *Ca trăsătură generală a educației*, dezvoltată la nivel contextual, *educația interculturală* are o arie de manifestare variabilă în funcție de condițiile existente într-un spațiu și timp pedagogic determinat istoric (Cristea, op. cit., pp. 97-102).

În orice context, *educația interculturală* poate oferi soluții viabile pentru rezolvarea tensiunilor existente în sistemele (post)moderne de învățământ între *valorile* pedagogice de tip: *național-internațional, local-global, singularitate-universalitate, identitate-alteritate*. Este o nouă provocare angajată la nivel *teoretic* și *practic*, în contextul societății informaționale.

La nivel *teoretic*, *educația interculturală* reflectă resursele superioare ale *culturii*, situate la intersecția dintre valorile generale și specifice, științifice și estetice, tehnologice și morale, politice și religioase, intelectuale și psihofizice, realizabile într-un cadru diversificat, *formal* și *nonformal*, dar și *informal*.

La nivel *practic*, *educația interculturală* asigură extinderea și aprofundarea zonei care susține *proiectarea curriculară a instruirii* la intersecția dintre *conținuturile culturii* universale și naționale și *experiențele socioculturale* ale fiecărei comunități.

În concluzie, *educația interculturală* trebuie înțeleasă ca o resursă fundamentală de dezvoltare durabilă a fiecărei personalități umane, în contextul unei *societăți deschise*, informatizate, democratice.